МИНИСТЕРСТВО НАУКИ И ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ
Федеральное государственное автономное образовательное учреждение
высшего образования
"Казанский (Приволжский) федеральный университет"
Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая

УТВЕРЖДАЮ
Проректор по образовательной деятельности КФУ
Проф. Д.А. Таюрский
_________________ «___»________20__г.

подписано электронно-цифровой подписью

Программа дисциплины

Древняя татарская литература Б1.В.ОД.16.2

Направление подготовки: 44.03.05 - Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)

Профиль подготовки: Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (английский)

Квалификация выпускника: бакалавр

Форма обучения: очное

Язык обучения: русский

Автор(ы):

Мингазова Л.И. , Миннегулов Х.Ю.

Рецензент(ы):

Яхин Ф.З.

СОГЛАСОВАНО:

Заведующий(ая) кафедрой: Сайфулина Ф. С.
Протокол заседания кафедры No ___ от "____" ___________ 201__г

Учебно-методическая комиссия Института филологии и межкультурной коммуникации (Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая):
Протокол заседания УМК No ____ от "____" ___________ 201__г

Регистрационный No 9023250519

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Содержание

1. Цели освоения дисциплины
2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы
3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля
4. Структура и содержание дисциплины/ модуля
5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения
6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов
7. Литература
8. Интернет-ресурсы
9. Материально-техническое обеспечение дисциплины/модуля согласно утвержденному учебному плану

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Программу дисциплины разработал(а)(и) профессор, д.н. (доцент) Мингазова Л.И. кафедра татарской литературы Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая , Lyailya.Mingazova@kpfu.ru ; профессор, д.н. (профессор) Миннегулов Х.Ю. кафедра татарской литературы Высшая школа национальной культуры и образования им. Габдуллы Тукая , Khatip.Minnegulov@kpfu.ru

1. Цели освоения дисциплины

- изучение истории формирования и особенности развития татарской литературы,
- изучение литературно-художественной мысли в татарском литературно-общественном процессе;
- изучение роли литературно-художественной мысли в общественно-культурологическом процессе;
- приобретение навыков литературоведческих, художественно-филологических анализов.

2. Место дисциплины в структуре основной образовательной программы высшего профессионального образования

Данная учебная дисциплина включена в раздел "Б1.В.ОД.16 Дисциплины (модули)" основной образовательной программы 44.03.05 Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки) и относится к обязательным дисциплинам. Осваивается на 1, 2 курсах, 2, 3 семестры.

"Древняя татарская литература" относится к разделу "История татарской литературы" литературоведения, являющейся основной частью учебно-научной подготовки филологов. Средневековый период татарской литературы, как часть истории татарской литературы, логически связан с курсами по теории литературы, фольклором и историей татарского народа. Студенты должны быть подготовлены данными курсами, иметь необходимых знаний по истории татарского народа и по фольклору, знать основы теории литературы, чтобы понимать содержание курса по истории литературы средневекового периода.

3. Компетенции обучающегося, формируемые в результате освоения дисциплины /модуля

В результате освоения дисциплины формируются следующие компетенции:

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОПК-3 (профессиональные компетенции)	- понимать законы развития культуры народа и его литературы и демонстрировать знание истории татарской литературы на основе фактов, конкретных примеров
ОПК-5 (профессиональные компетенции)	- уметь анализировать литературные произведения средневековья, раскрывать их содержание, объяснить полученные результаты, делать выводы на общечеловеческих и общекультурных уровнях
ПК-1 (профессиональные компетенции)	- владеть культурой мышления, способностью обобщать знания, воспринять информацию, постановкой цели и умением выбирать пути ее достижения
ПК-2 (профессиональные компетенции)	- обладать широтой кругозора, отраженной на уровне восприятия профессиональных проблем
ПК-3 (профессиональные компетенции)	- владеть базовыми знаниями в области литературоведения, понимать социальную значимость этих знаний, уметь прогнозировать последствия своей профессиональной деятельности

Шифр компетенции	Расшифровка приобретаемой компетенции
ОК-5 (общекультурные компетенции)	- использовать теоретические знания на практике

В результате освоения дисциплины студент:

1. должен знать:

- историю татарского народа средневекового периода, военных потрясений, нравы, формированные у средневековых людей под влиянием феодальных и мелкособственнических интересов, историю появления, жизни и исчезновения средневековых татарских ханств;
- особенности религиозных культур, отличать основы религий;
- теоретическую часть литературоведения, литературные виды, роды, жанры, литературу Востока;
- фольклор и фольклорные жанры, фольклорные произведения татарского народа (эпосы, песни, баиты), обряды.

2. должен уметь:

- отличать литературно-художественные особенности литератур по типу,
- анализировать литературные тексты,
- оценивать по культурно-историческому значению художественные произведения,
- работать с арабскими и персидскими словарями, словарями по истории татарского языка.

3. должен владеть:

- начальными навыками понимания стилевых, лексических и морфологических особенностей средневековых текстов,
- навыками творческого обобщения полученных знаний, конкретного и объективного изложения своих знаний в письменной и устной форме.

4. должен демонстрировать способность и готовность:

- применять полученные знания на практике.

4. Структура и содержание дисциплины/ модуля

Общая трудоемкость дисциплины составляет 3 зачетных(ые) единиц(ы) 108 часа(ов).

Форма промежуточного контроля дисциплины: отсутствует во 2 семестре; экзамен в 3 семестре.

Суммарно по дисциплине можно получить 100 баллов, из них текущая работа оценивается в 50 баллов, итоговая форма контроля - в 50 баллов. Минимальное количество для допуска к зачету 28 баллов.

86 баллов и более - "отлично" (отл.);

71-85 баллов - "хорошо" (хор.);

55-70 баллов - "удовлетворительно" (удов.);

54 балла и менее - "неудовлетворительно" (неуд.).

4.1 Структура и содержание аудиторной работы по дисциплине/ модулю

Тематический план дисциплины/модуля

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел Дисциплины/ Модуля	Семестр	Неделя семестра	Виды и часы аудиторной работы, их трудоемкость (в часах)			Текущие формы контроля
				Лекции	Практические занятия	Лабораторные работы	
1.	Тема 1. Общетюркская литература Татарская литература средневековья Татарская литература XVII-XVIII вв.	2		8	10	0	
2.	Тема 2. Татарская литература средневековья	3		4	10	0	
3.	Тема 3. Татарская литература XVII-XVIII вв.	3		6	16	0	
.	Тема . Итоговая форма контроля	3		0	0	0	Экзамен
	Итого			18	36	0	

4.2 Содержание дисциплины

Тема 1. Общетюркская литература Татарская литература средневековья Татарская литература XVII-XVIII вв.

лекционное занятие (8 часа(ов)):

Кереш Әдәбиятның халык тарихы, аның рухи дөньясы, яшәү рәвеше, фикерләү үзенчәлеге, сәнгать чаралары белән шартланган булуы. Әдәби мирасны өйрәнүнең әһәмияте, бу турыда күренекле шәхесләр. Борынгы дәверләрдә халык авыз иҗаты әсәрләре барлыкка килү, аның алшарты. Әдәби үсешнең иҗтимагый һәм матди тормыш белән нык бәйләнгән булуы. Әдәбият тарихы - халык тарихы. Татар халкы үткән тарихи юл, анын әдәбият үсешенә ясаган тәэсире. Көнчыгыш әдәбиятының татар әдәбиятына ясаган йогынтысы. Борынгы татар әдәбиятының чорларга бүленеше: гомумтөрки әдәбият; Болгар чоры әдәбияты; Алтын Урда чоры әдәбияты; Казан ханлыгы чоры әдәбияты; XVII-XVIII йөз әдәбияты. Борынгы татар әдәбиятын өйрәнүгә өлеш керткән галимнәр һәм язучылар: Г.У.Имәни, Ш.Мәрҗани, К.Насыйри, Г.Сәгъди, Г.Рәхим, Г.Гобәйдуллин, Г.Ибраһимов, Х.Хисмәтуллин, Н.Исәнбәт, Х.Госман, Г.Таһирҗанов, Ә.Нәҗип, М.Госманов, Х.Миңнегулов, Ә.Шәрипов, Н.Хисамов, Ш.Абилов, К.Дәүләтшин, Ж.Зәйнуллин, Р.Исламов һ.б. Төрле чорларда әдәби мирасны өйрәнүнең, туплауның, бастырып чыгаруның торышы. Соңгы вакытларда татар вакытлы матбугатында милли мирасны өйренүгә игътибарның көчәюе. Гомумтөрки әдәбият Төрки халыкларның үсеш юлы, алар арасында игьтисади, сәяси һәм мәдәни бәйләнешләр. Уртак тел, уртак мәдәниятнең аларны берләштерүе. Гомуми авыз иҗаты әсәрләре һәм язма әдәбиятның барлыкка килүе, әдәби иҗаттагы традицияләрнең уртаклыгы. Рун графикасына нигезләнгән язу. Оркон-Енисей язмалары. Төрки телдәге тәэсирле сөйләм үрнәкләренең язуда теркәлүе: Ул гасырларга караган текстның Туба елгасы буенда табылуы; бишенче - алтынчы гасырлардан калган Талас язуы, Кече һәм Зур Күлтәгин /732 ел/ ташында теркәлгән юллар, Таньюккук истәлеге. Йосыф Баласагунинын ?Котадгу белек? /1069/ поэмасы - төрки телдәге беренче зур күләмле язма әдәби әсәр. Поэманың теле. Поэмадан өзекләрнең төрле археология табылдыкларында саклануы. Поэма сюжетының халык авыз иҗаты белән бәйләнеше. Аның төрки халыклар язма әдәбиятына ясаган тәэсире. Әсәрнең композициясе. А.Н.Кононов, С.Н. Иванов, А.А.Валитова, С.Е.Малов, Е.Э.Бертельс, Г.Голәм, Н.Исәнбәт, Ә.Харисов, Ч.Айтматов, Х.Госман һ.б.ның бу әсәрне өйрәнүгә багышланган хезмәтләре, аларның фикерләре һәм карашлары. Болгар чоры әдәбияты Болгарлар, аларның килеп чыгышы, дәүләтчелек тарихы. Идел буе Болгарстаны. Шәһәрләре.

практическое занятие (10 часа(ов)):

Мәхмүд Кашгариның ?Диваны лөгатет-төрк? /1073-1074/ дигән хезмәте. Анда тупланган мәкальләрнең, шигырьләрнең халык авыз иҗаты әсәрләре белән аваздашлыгы. Хезмәтнең халык рухын, сәнгатьчә фикерләү тарихын өйрәнү ягыннан кыйммәте. Әхмәт Ясәви /1103-1166/, Сөлайман Бакыргани /1186 елда үлгән/ хикмәтләре. Кол Гали ?Кыйссаи Йосыф? 1. Шагыйрь турында мәгълүматлар. Йосыф турындагы сюжетның ерак тарихы. ?Кыйссаи Йосыф? әсәренең сюжеты. 2. Әсәрнең кулъязма вариантлары, басылу тарихы. Г.Утыз Имәнинең әлеге текстны барлаудагы хезмәте. Поэманың сәнгатьчә эшләнеш үзенчәлекләре. Әсәрдә күтәрелгән төп мәсьәләләр. Кешелеклелек, яхшы патша мәсьәләләрен күтәрүнең ул заман өчен мөһимлеге. 3. Йосыф образының әдәби эшләнеше. Аңа хас төп сыйфатлар. Йосыф образында халыкның хакимият әһелләрендә күрергә теләгән сыйфатларның гәүдәләндерелүе. Йосыф - акыл белән эш итүче. 4. Йосыфның туганнары, аларның үзләренә хас гадәт- холыклары. Хөсетлелекнең кешеләргә фаҗига китерергә мөмкин сыйфат булуы. 5. Ягькуб образы, аның уңай һәм тискәре яклары, авторның бу образга мөнәсәбәте. 6. Әсәрдә мәхәббәтнең ике катламда сурәтләнүе. Аларның аермасы. Сюжетны баету, катлауландыру ягыннан Зөләйха образының әсәрдәге әһәмияте. Зөләйха образының сурәтләнеше. Зөләйха - хис кешесе. Әсәр тукымасында чынбарлыкка хас һәм хыялый күренешләрнең үзара үрелүе. Поэманың шигъри үзенчәлеге. 7. ?Кыйссаи Йосыф? әсәренең халык арасында күп гасырлар буена яшәвенең сәбәпләре. Әсәрнең басылу, өйрәнелү тарихы. Аңа багышланган фәнни хезмәтләр. Н.Фәттахның ?Кол Гали?, Н.Хисамовның ?Йосыф-Зөләйха? драмалары. Р.Харисның ?Йосыф матур турында? дигән балет либреттосы.   Әхмәд Югнәкинең ?Һибәт ? әл ? хәкаикъ? /XII-XIII/ поэмасы.

Тема 2. Татарская литература средневековья

лекционное занятие (4 часа(ов)):

Алтын Урда чоры әдәбияты (XIII?XVйөзләр) Монголларның XIII йөз башында Болгарга берничә тапкыр һөҗүм ясаулары, 1236 елда аны буйсындырулары. Басып алучыларга каршы халык хәрәкәте. Бачман җитәкчелегендәге кузгалыш. Бачман, Алтынчәч образларын иҗат итеп, халыкның үз каһарманнарын зурлавы. Басып алучыларның җирле халык арасында ассимиляцияләнүе, шактый өлешенең тел һәм дин алыштыруы. Болгарның Алтын Урда эчендә әкренләп тернәкләнүе. Алтын Урдада хакимият өчен көрәшнең кискенләшүе. Дәүләтнең таркалуы, Казан ханлыгының мөстәкыйль дәүләт булып аерылып чыгуы. Басып алучыларга карата нәфрәт белән сугарылган әсәрләр. Халык иҗаты әсәрләре: ?Хан кызы Алтынчәч?, ?Алтынчәч?, ?Бачман һәм аны үтерү турында хикәя?, ?Янмый торган кыз легендасы?. Бачман турындагы хикәянең дошманнар тарафыннан иҗат ителүе, басып алучыларның Бачман шәхесендә кыю көрәшчене танулары. Хөкемдарларның мәкерлелеген ачып бирүдә ?Гыйса улы Амәт? әсәре. ?Идегәй? дастаны, әсәренең язмышы. Аның вариантлары. Аның Себер татарлары арасында да таралуы. В.Радловның бу әсәрне халыкка кайтарудагы хезмәте. Нигъмәт Хәким, Нәкый Исәнбәтләрнең бу юнәлештәге хезмәтләре. 1944 елда әсәргә ?ханнар-феодаллар эпосы? дигән мөһер сугылу, моның татар әдәбияты, сәнгате, тарихы үсешенә китергән зарары. Фәнни, әдәби җәмәгатьчелекнең бу әсәрне халыкка кайтару өчен көрәше. Әсәрнең басылу тарихы. Дастанда тормышчан башлангычның көчлелеге. Идегәй образының катлаулы холык иясе итеп сурәтләнүе. Әсәрдә халык, дәүләт язмышы мәсьәләсе. Идегәйнең ата буларак гәүдәләнеше. Улы Норадын белән катлаулы мөнәсәбәте. Әсәрнең эмоциональлеген тәэмин итүче сәнгать чаралары. Әсәрнең хәзерге чор өчен кыйммәте. XIII-XV йөзләрдәге әдипләр, шагыйрьләр, галимнәр, аларның әсәрләре, хезмәтләре. ?Кодекс куманикус? /1303/, төрле сүзлекләр, Ибне Батута /XIV йөзнең беренче яртысы/ сәяхәтнамәсе. Котб, Х.Кятиб, М.Болгари, С.Сараи һәм башка шагыйрьләрнең заманы өчен алдынгы фикерләре. Әдәби әсәрләрдә яңа сыйфатлар барлыкка килү, мәүзугларның төрлеләнүе, Көнчыгыш әдәбияты белән элемтәләрнең үсүе, аның сәбәпләре. Әдәбиятта ике юнәлеш: дөньявилык һәм суфичылык. Суфыйчылык, аның асылы. Идел буенда суфичылыкның барлыкка килү җирлеге, аның тарихи сәбәпләре. ?Бәдавам?, ?Кисекбаш? һ.б. әсәрләрдә суфичылык. Әдәбиятта төрле жанрлар үсеше, шигъри әсәрләрнең сәнгатьчә эшләнешендәге камиллекнең арта төшүе.

практическое занятие (10 часа(ов)):

Котб ?Хөсрәү вә Ширин? /1342/ 1. Котбның шәхесе хакында булган кайбер мәгълуматлар. Аның тәхәллүсе /псевдонимы/ мәсьәләсе. Низами Ганҗәви һәм Котб. Шагыйрь иҗатын өйрәнгән һәм бу өлкәдә тикшеренү алып барган галимнәр. 2. ?Хөсрәү вә Ширин? әсәре, аның жанры, сюжеты. Бу сюжетның Көнчыгыш әдәбиятында таралганлыгы. Әсәрнең тәржемә, нәзыйрә юлы белән иҗат ителүе, авторның үз иҗат җимеше булган өлешләре. Сюжетның Низами вариантыннан аермалы яклары. 3. Котб тарафыннан әсәрдә күтәрелгән төп мәсьәләләр. Кешелеклелек, гаделлек, мәхәбәттә сафлыкка омтылу карашларының яклануы. 4. Хөсрәү образы, аның каршылыклы шәхес итеп бирелүе. Бу образның чынбарлык белән бәйләнеше. Язмышының фаҗигале төгәлләнүенең сәбәпләре. Хатын-кызга мөнәсәбәттә, мәхәббәттә эзлекле булмавы. Аның холкындагы уңай һәм тискәре сыйфатлар. Хөсрәү образының хәрәкәттә, үсештә, үзгәрештә бирелүе. 5. Ширин образы. Уңай герой буларак, аны сурәтләүдә автор кулланган сәнгатьчә чаралар. Яхшы идарәче мәсьәләсен куюда һәм хәл итүдә Ширин образының әсәрдәге урыны. 6. Фәрһад образы, мәхәббәтнең илаһилыгын, көчен раслауда аның әһәмияте. Аны гәүдәләндерүдә автор кулланган сәнгать чаралары. 7. ?Хөсрәү вә Ширин? әсәре үзәгенә куелган конфликт. Аның оешу, үстерелү һәм чишелеш үзенчәлеге. Геройларның күңел дөньясы сурәтләнеше. Җәмгыять һәм кеше язмышы, халык һәм хакимият әһелләре арасындагы мөнәсәбәтләр турындагы карашлары. Дөнья яратылу, аның бүгенгесе һәм киләчәге, галәмнең чиксезлеге турындагы фәлсәфи уйланулар. Дөньяви карашларның өстенлек алуы. Сәнгатьчә һәм фәнни фикерләүнең бергә үрелүе. Кешедә җан һәм тән берлеге турындагы фикерләр. Әсәрнең сәнгатьчә эшләнеше. Чынбарлыктагыча хәл-әхвәлләрнең хыялый күренешләр белән аралашуы, гипербола кулланылу. Романтик рух. Сыйфатның сан белән бирелүе. Котбның үзенә кадәр яшәгән фикер ияләре Әл-Фәраби (870-950), Әбугалисина (980-1037), Ибн Рәшдә (1126-1198) хезмәтләре белән таныш булу ихтималы.

Тема 3. Татарская литература XVII-XVIII вв.

лекционное занятие (6 часа(ов)):

Мәхмүд бине Гали әл-Болгари Нәһҗел-фәрадис (1358) М.Г.Болгари турында булган мәгълүматлар. Дөньяга карашында, иҗатында суфичылык идеяләренең өстенлек алуы. Газалинең аңа йогынтысы. Нәһҗел-фәрадис (Оҗмахка юл) әсәре. 3. Хикәятләрдә чынбарлыкның, шул заманның төрле ?социаль катлауларының хәл-әхвәле чагылышы. Язучының һәртөрле явызлыкка, кешелексезлеккә, социаль кимсетелүгә каршы чыгуы. Дөнья рәхәтеннән тыелырга, аз белән канәгать итәргә өндәве, аскетизмны яклавы. 4. Әсәрнең язылу сәбәбе, төзелеше. Хикәятләрнең аерым бабларга, фасылларга урнаштырылуның сәбәпләре, тема төрлелеге. Аерым хикәяләренең эчтәлеге, сәнгатьчә эшләнеше, аларда күтәрелгән мәсьәләләр. ?Нәһҗел фәрадис? әсәренең урта гасыр татар әдәбиятындагы үзенчәлекле урыны. Тәрҗемә һәм оригиналь иҗат нәтиҗәсе булуы, чәчмә белән язылуы. Тел-сурәтләү үзенчәлекләре. Казан ханлыгы чоры әдәбияты (1445-1552) Казан ханлыгынын мөстәкыйль дәүләт буларак барлыкка килүе. Халкы, икътисады һәм мәдәнияте. Казан ханлыгының Көнчыгыш һәм Көнбатыш белән бәйләнешләре. Мәктәпләр, мәдрәсәләр. Халык авыз иҗаты әсәрләре. Иске Казан, Яңа Казан, Кабан күле турындагы төрле риваятьлар. Җик Мәргән халык хикәяте. Эпитафик үрнәкләр. Язма истәлекләр, бәетләр. Казан ханлыгы чоры әдипләре, аларның әсәрләре. Шагыйрь, мәдәният эшлеклесе, дин әһеле, дипломат Колшәриф. Шигырьләре. ?Кыйссаи Хөбби Хуҗа? әсәре. Гарифбәк, аның Казан ханлыгының Мәскәү дәүләте тарафыннан басып алынуына багышланган әсәре. Мөхәммәт Әмин, Өмми Камал әсәрләре.

практическое занятие (16 часа(ов)):

Кылыч бине Саяди (Сайяди) Дастаны Бабахан К.Саядиның исеме, шәхесе мәсьәләсе. Шагыйрь яшәгән чор һәм әсәрнең язылу вакытына карата бәхәсләр. Шагыйрьнең ?Дастаны Бабахан? әсәре. Әсәрнең кулъязмалары, төрле вариантлары, басма нөсхәләре. Дастанның сюжеты, төзелеше. Бу сюжетның төрки халыклар арасында киң таралган булуы. Әсәрдә социаль сәбәпләргә нигезләнгән каршылыклар. Солтан Бабахан, аның мин-минлеге, түбән катлауларга кимсетеп каравы, вәгъдәсезлеге. Хакимият җитәкчеләренә хас булган мәкерлелеге. Гаиләсендә дә шәфкатьсезлеге. Таһир белән Зөһрә образы. Сөю хисенең кешене матурлавы, затлы итүе, мәхәббәтнең авыр сынауларны үтәргә көч бирүе. Таһир белән Зөһрәнең күңел дөньясы. Аларның халык белән бергә булырга омтылуы. Халыкның аларга уңай мөнәсәбәте. Алга куелган максатка, сөю-сөелүгә хокук яулауда егет белән кызның ныклыгы. Дастандагы башка геройларның сурәтләнеше, аларның сюжетны үстерүдәге урыннары. Чынбарлыкта булырга мөмкин булган һәм хыялый вакыйгалар, күренешләр, хәл-әхвәлләр. Шагыйрьнең сүз осталыгы. Әсәр сюжетының халыклашуы. Әлеге мәхәббәт каһарманнарына багышланган җырлар. Бу образларның әдәби әсәрләрдә, халык авыз иҗаты әсәрләрендә еш кулланылуы. Ә.У.Курмаши, Ф.Бурнашларның, поэма сюжетын кулланып, яңа әсәрләр язу өчен файдаланулары. Алар арасындагы төп аермалыклар. Мөхәммәдьяр иҗаты Шагыйрьнең үзе турында теркәп калдырган мәгълүматлары. ?Төхфәи мәрдан? (1539), ?Нуры содур? (1541) поэмалары, ?Нәсыйхәт? шигыре. Шагыйрь күтәргән әхлакый һәм социаль мәсьләләр. Фәлсәфи уйланулары. Күңелгә, язмышка мөрәҗәгать итүе, кешелеклелеккә өндәве. Гади халыкка мәдхия җырлавы, илгә, халыкка мәхәббәте. Поэмалардагы хикәятләр, эчтәлекләре, аларда күтәрелгән мәсьәләләр, Шагыйрьнең суфичылык карашлары. Әсәрләрдә лирик герой һәм авторның күңел дөньясы. Габдрәхим Утыз Имәни (1754-1834) Габдрәхим Утыз Имәнинең тормыш юлы. Иҗаты, фәнни эшчәнлеге. Галим, шагыйрь, мөгаллим булуы. Кол Галинең ?Кыйссаи Йосыф? әсәренең төзек нөсхәсен булдырудагы хезмәте. Г.Утыз Имәни турында күренекле шәхесләр: Ш.Мәрҗани, К.Насыйри, Г.Тукай, Р.Фәхретдинов һ.б.

4.3 Структура и содержание самостоятельной работы дисциплины (модуля)

N	Раздел дисциплины	Се-местр	Неде-ля семе стра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудо-емкость (в часах)	Формы контроля самосто-ятельной работы
1.	Тема 1. Общетюркская литература Татарская литература средневековья Татарская литература XVII-XVIII вв.	2		Общетюркская литература Татарская литература средневековья Татарская литература XVII-XVIII вв.	18	контрольные вопросы
2.	Тема 2. Татарская литература средневековья	3		Анализирование произведений Амдами, Аллахияра	2	подготовка к контрольной работе
				Анализирование произведений Амдами, Аллахияра	4	подготовка к контрольной работе
3.	Тема 3. Татарская литература XVII-XVIII вв.	3		Татарская литература XVII-XVIII вв	1	контрольные вопросы
				Татарская литература XVII-XVIII вв	2	контрольные вопросы

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

N	Раздел дисциплины	Се- местр	Неде- ля семе стра	Виды самостоятельной работы студентов	Трудо- емкость (в часах)	Формы контроля самосто- ятельной работы
	Итого				27	

5. Образовательные технологии, включая интерактивные формы обучения

Освоение дисциплины "История татарской литературы: Средневековый период" предполагает использование как традиционных (лекции, практические занятия с использованием методических материалов), так и инновационных образовательных технологий с использованием в учебном процессе активных и интерактивных форм проведения занятий, включающих лекции с фото-,аудио, видеоматериалами.

6. Оценочные средства для текущего контроля успеваемости, промежуточной аттестации по итогам освоения дисциплины и учебно-методическое обеспечение самостоятельной работы студентов

Тема 1. Общетюркская литература Татарская литература средневековья Татарская литература XVII-XVIII вв.

контрольные вопросы , примерные вопросы:

�1. Общетюркская литература (V-IX вв.). Орхоно-енисейские памятники. Их история исследования. Записи в честь Культагина, Туньюкука. Тектсты. Литературные особенности памятника. Сюжет памятников. Идея, историчность. Гадательная книга. Текст. Перевод. Значение сонников и религиозно-мистические познания древних тюрков. Тангрианство. Христианство. Буддизм. Исторические значение памятника. �2. Арабские путешественники и их исторические сообщения. Ибн-Фадлан и Ал-Гарнати. Арабские исследования татарской литературы и фольклора. Толковые и толковательные словари. Халифат и тюркский мир. �3. Творчество А.Яссави. Жанр хикмат (познавательная поэзия). Разбор и анализ трех хикматов А.Яссави о человеческой душе и необходимости стремления к познанию. Особенности Тариката Джагрия и трактат А.Яссави по суфизму. Анализ. Определение исторического и нравственного значения трактата. �4. Творчество С.Бакыргани. Лирические и эпические произведения С.Бакыргани. Анализ его поэм Конец Света, Кыйссаи-Исмагиль, Книга о Деве Марии. �5. Контрольная работа в письменной форме (в виде изложения студентами ответов на вопросы):

Тема 2. Татарская литература средневековья

подготовка к контрольной работе , примерные вопросы:

�5. Анализ эпоса К.Гали Кыйссаи-Йосыф (Сказание о Юсуфе). �.6. Анализ книги Насрутдина Рабгузи Кыйсаи-анбия (История пророков). �7. Анализ эпоса Котби Хусроу и Ширин. �:8. Анализ хикаятов (познавательных рассказов) из Гулистана по тюрки С.Сараи. �9. Анализ книги Махмуда Ал-Булгари Ключ в рай. �10. Анализ газелей Харазми, поэмы Х.Катиба. �11. Анализ эпоса К.Сайади Дастан о Бабахане. �12. Анализ эпоса Маджлиси Дастан о Сайфульмулюке. �13. Творчество Мухамедьяра и анализ его поэм. �14. Контрольная работа в письменной форме (в виде изложения студентами ответов на вопросы):

подготовка к контрольной работе , примерные вопросы:

�5. Анализ эпоса К.Гали Кыйссаи-Йосыф (Сказание о Юсуфе). �.6. Анализ книги Насрутдина Рабгузи Кыйсаи-анбия (История пророков). �7. Анализ эпоса Котби Хусроу и Ширин. �:8. Анализ хикаятов (познавательных рассказов) из Гулистана по тюрки С.Сараи. �9. Анализ книги Махмуда Ал-Булгари Ключ в рай. �10. Анализ газелей Харазми, поэмы Х.Катиба. �11. Анализ эпоса К.Сайади Дастан о Бабахане. �12. Анализ эпоса Маджлиси Дастан о Сайфульмулюке. �13. Творчество Мухамедьяра и анализ его поэм. �14. Контрольная работа в письменной форме (в виде изложения студентами ответов на вопросы):

Тема 3. Татарская литература XVII-XVIII вв.

контрольные вопросы , примерные вопросы:

1) История Булгарии и описание в нем завоеваний Тимура. 2) Описание истории возникновения татарского народа в исторических произведениях татар. 3) Аскетические взгляды С.Аллаяра, его описание пути к идеалу. 4) Анализ хикмата Маулакули о труде крестьянина. 5) Воспевание воли человека в татарской поэзии нового времени. 6) Сравнительный анализ сюжетов поэм Мухамедьяра и Утыз Имани.

контрольные вопросы , примерные вопросы:

1) История Булгарии и описание в нем завоеваний Тимура. 2) Описание истории возникновения татарского народа в исторических произведениях татар. 3) Аскетические взгляды С.Аллаяра, его описание пути к идеалу. 4) Анализ хикмата Маулакули о труде крестьянина. 5) Воспевание воли человека в татарской поэзии нового времени. 6) Сравнительный анализ сюжетов поэм Мухамедьяра и Утыз Имани.

Итоговая форма контроля

экзамен (в 3 семестре)

Примерные вопросы к итоговой форме контроля

1) Памятники Культагину и Тюньюкуку: содержание и их значение в истории тюркских народов.

2) Гадательная книга, ее содержание и роль в мистическом познании.

3) Путешествие Ибн-Фадлана в Булгарию.

4) Путешествие Ал-Гарнати в Поволжье.

5) Анализ одного хикмата А.Яссави (по выбору студента).

6) Анализ одной поэмы С.Бакыргани (по выбору студента).

Анализ эпоса К.Гали Кыйссаи-Йосыф (Сказание о Юсуфе).

Анализ книги Насрутдина Рабгузи Кыйсаи-анбия (История пророков).

Анализ эпоса Котби Хусроу и Ширин.

Анализ хикаятов (познавательных рассказов) из Гулистана по тюрки С.Сараи.

Анализ книги Махмуда Ал-Булгари Ключ в рай.

Анализ газелей Харазми, поэмы Х.Катиба.

Анализ эпоса К.Сайади Дастан о Бабахане.

Анализ эпоса Маджлиси Дастан о Сайфульмулюке.

Творчество Мухамедьяра и анализ его поэ

Контрольная работа в письменной форме (в виде изложения студентами ответов на вопросы):

1) История пророка Ибрагима (по Рабгузи).

2) История пророка Йусуфа (по К.Гали).

3) Значение творческого наследия К.Гали.

4) Творческое наследие Рабгузи и его касида о весне, поэтические особенности данного его произведения.

5) Литературный анализ одного хикаята из книги С.Сараи Гулистана по тюрки.

6) Характеристика Хусроу (по произведению Кубти).

7) Характеристика Ширину (по произведению Кубти).

8) Образ Фархада.

9) Идеалы аскетизма в золотоордынской литературе.

10) Любовная лирика в татарской поэзии.

7.1. Основная литература:

1. Осьмухина О. Ю. От античности к XIX столетию: История зарубежной литературы[Электронный ресурс]:

Учебное пособие / О.Ю. Осьмухина, Е.А. Казеева. - М.: Флинта: Наука, 2010. - 320 с. - Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=320776

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

2. Русская и зарубежная литература[Электронный ресурс]: Учебник / Под ред. проф. В.К. Сигова. - М.: ИНФРА-М, 2012. - 512 с. - Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=233871

3. Глазкова Т. Ю. Немецкоязычная литература[Электронный ресурс]: Учебное пособие / Т.Ю. Глазкова. - М.: Флинта: Наука, 2010. - 136 с. - Режим доступа:

// http://znanium.com/bookread.php?book=247735

4. Жук М. И. История зарубежной литературы XIX - начала XX веков: Учебное пособие / М.И. Жук. - М.: Флинта: Наука, 2011. - 224 с. // http://znanium.com/bookread.php?book=320787

5. Лошакова Т. В. Зарубежная литература XX века (1940 - 1990-е годы). Практикум[Электронный ресурс]: Учебное пособие / Т.В. Лошакова, А.Г. Лошаков. - М.: Флинта: Наука, 2010. - 328 с- Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=247737

6.. Шервашидзе В. В. Западноевропейская литература XX век[Электронный ресурс] а: Учебное пособие / В.В. Шервашидзе. - М.: Флинта: Наука, 2010. - 272 с. - Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=319723

7.2. Дополнительная литература:

1. Русское литературоведение XVIII-XIX веков. Истоки, развитие, формирование методологий: Учебное пособие / М.Б. Лоскутникова. - М.: Флинта: Наука, 2009. - 352 с. // http://znanium.com/bookread.php?book=203098

2.Русская литература: теоретический и исторический аспекты: Учебное пособие / О.М. Кириллина. - М.: Флинта: Наука, 2011. - 120 с. - Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=320763

3. Васильев, В. К. Сюжетная типология русской литературы XI-XX веков (Архетипы русской культуры). От Средневековья к Новому времени [Электронный ресурс] : Монография / В. К. Васильев. - Красноярск : ИПК СФУ, 2009. - 260 с. - Режим доступа: // http://znanium.com/bookread.php?book=441489

4. Яхин Ф. З. Борынгы һәм урта гасырлар татар әдәбияты: югары уку йортлары һәм мәктәпләр өчен дәреслек-кулланма. http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/22216

Дата: 2015

5. Бабахан дастаны. Сайади; (Прочие)/ Яхин Ф. З. (составитель) http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/21823

Дата: 2014

6. Ислам дине нигезләре/ Яхин Ф.З. (Составитель). URI: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/22067

Дата: 2015

7. Собәтел-гаҗизин (Гаҗизләргә терәк). Аллаһияр С. (Суфи); Яхин Ф. З. (Прочие); Яхин Ф. З. (Прочие). URI: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/21824

Дата: 2014

8. Яхин Ф. З. Гасырдан - гасырга: яңа заман әдәбиятына. URI: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/21806

Дата: 2014

9 Яхин Ф. З. Әдәбият укыганда: фәнни тикшеренүләр. URI: http://dspace.kpfu.ru/xmlui/handle/net/21807

Дата: 2014

7.3. Интернет-ресурсы:

http://www.ijli.antat.ru/ - http://www.ijli.antat.ru/

http://dic.academic.ru/ - http://dic.academic.ru/

http://kitap.net.ru/balasagunly.php - http://kitap.net.ru/balasagunly.php

http://kitap.net.ru/balasagunly.php - http://kitap.net.ru/balasagunly.php

http://kitap.net.ru/gali.php - http://kitap.net.ru/gali.php

8. Материально-техническое обеспечение дисциплины(модуля)

Освоение дисциплины "Древняя татарская литература" предполагает использование следующего материально-технического обеспечения:

Компьютерный класс, представляющий собой рабочее место преподавателя и не менее 15 рабочих мест студентов, включающих компьютерный стол, стул, персональный компьютер, лицензионное программное обеспечение. Каждый компьютер имеет широкополосный доступ в сеть Интернет. Все компьютеры подключены к корпоративной компьютерной сети КФУ и находятся в едином домене.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе " БиблиоРоссика", доступ к которой предоставлен студентам. В ЭБС " БиблиоРоссика " представлены коллекции актуальной научной и учебной литературы по гуманитарным наукам, включающие в себя публикации ведущих российских издательств гуманитарной литературы, издания на английском языке ведущих американских и европейских издательств, а также редкие и малотиражные издания российских региональных вузов. ЭБС "БиблиоРоссика" обеспечивает широкий законный доступ к необходимым для образовательного процесса изданиям с использованием инновационных технологий и соответствует всем требованиям федеральных государственных образовательных стандартов высшего профессионального образования (ФГОС ВПО) нового поколения.

Учебно-методическая литература для данной дисциплины имеется в наличии в электронно-библиотечной системе "Консультант студента" , доступ к которой предоставлен студентам. Электронная библиотечная система "Консультант студента" предоставляет полнотекстовый доступ к современной учебной литературе по основным дисциплинам, изучаемым в медицинских вузах (представлены издания как чисто медицинского профиля, так и по естественным, точным и общественным наукам). ЭБС предоставляет вузу наиболее полные комплекты необходимой литературы в соответствии с требованиями государственных образовательных стандартов с соблюдением авторских и смежных прав.

Компьютерный класс, оргтехника, теле и аудиоаппаратура (всё - в стандартной комплектации для практических

занятий и самостоятельной работы); доступ к сети Интернет (во время самостоятельной подготовки и на практических занятиях).

Для достижения учебных задач, используется аудиозаписи, используется слайд-презентации, просмотр SD и DVD-дисков.

Программа составлена в соответствии с требованиями ФГОС ВПО и учебным планом по направлению 44.03.05 "Педагогическое образование (с двумя профилями подготовки)" и профилю подготовки Родной (татарский) язык и литература и иностранный язык (английский) .

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ

Автор(ы):
Миннегулов Х.Ю. ____________________
Мингазова Л.И. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

Рецензент(ы):
Яхин Ф.З. ____________________
"__" _________ 201 __ г.

ЭЛЕКТРОННЫЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИНФОРМАЦИОННО-АНАЛИТИЧЕСКАЯ СИСТЕМА КФУ